

List izhaja vsak petek

in velja s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 sold., za četrto leta 80 sold.— Za ude nar. - polit. društva „GORICA“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. v tiskarni.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravišče v nunskih ulicah v tiskarno Karol Mail-ling-ovo. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natise, 8 sold., če dvakrat, 12 sold., če trikrat, 15 soldov.

Škof Strossmayer.

Naša ljuba Avstrija je — hvala pri-tepencu Beustu — razkosana v dve polo-vici. V enej gospodujejo Bismarkovi ča-stilci ultranemci, v drugej potomci Hunov, oholi Madjari. Eni kot drugi imajo isto svrhu v mislih: Vse narode, ki so takraj Litave, ponemčiti, unkraj Litave pa po-madjariti. Drugih namenov tu nočem raz-pravljati, imajo jih pa mnogo; ultranemcem je uzor Bismarkova Prusija, Madjarom pa veliko madjarsko kraljestvo.

Kakih sredstev se poslužujejo ultra-nemci in nemškutarji na enej, Madjari na drugej strani, imamo zgledov na izbiro. Šole, kjer so bile še narodne, postajajo od dne do dne bolj podobne velikonemškim; nemški jezik mora se vbijati v trde butice nenemških paglavcev in paglavk; učitelj, ki to zveličavno delo zvršuje, prejme na-grado na leto, (saj denar železna vrata prebije, kako bi pičlo plačanega učitelja ne preslepil). In to v ljudski šoli! Ako ho-čemo o srednjih šolah govoriti, trebalo bi posebne razprave, ako bi hoteli vse čine ponemčevanja naštetati. Na enej gimnaziji ali realki je glasoviti §. 19 vsaj deloma vpeljan in uči se tudi vsaj nekatere pred-mete v deželnem ali deželnih jezicah. Dru-god, t. j. v drugej kronovini nima razupiti §. 19 drugega pomena, nego da je prava ironija na ravnopravnost, in sme se na-rodnostim v obraz biti, opiraje se na pa-ragrafe temeljnih državljanskih postav. Knjige in kar sem spada, vse diši po ve-likonemški ideji. — Ali čemo omeniti vi-soke šole? Saj jih nimamo. Kolikokrat so Slovenci prosili, naj se osnuje v Ljub-

ljani vseučilišče za vse slovenske pokrajine, pa take prošnje so bile glas vpijočega v puščavi, vlada ni imela denarja (se razume za slovensko vseučilišče, za nemške, kedar in kolikor kdo hoče, — glej Bukovina!). No pa, saj se še v ljubljanskem bogoslovji kultivira nemščina, ker profesor cerkveno zgodovino nemško razlaga, kako je se slovensko narodnostjo v Celovcu in v Ma-riboru in še drugod, si vsak lahko misli. Vsega počenjanja začetek in konec je — ponemčevanje.

Unkraj Litave je pa še vse drugače. Madjar je ohol, prevzet in ošaben, da nikak narod ne tako, zraven tega pa precej surov in neomikan, kakor nikak drug narod. V tej oholosti tirja Madjar od vseh k kra-ljestvu krone sv. Štefana spadajočih na-rodnosti, da se hoté ali nehoté pomadja-rijo. Marsikak uradnik bi o tej teoriji vedel kaj povedati, kako se mu je godilo na Madjarskem, ko pa zdaj drugod nem-ščina vsiljuje, bodi si v šoli ali v uradni.

Madjarsko se govori v zbornici, mad-jarsko se govori in piše v vseh uradih, madjarsko se vtepa nemadjarski mladini, z eno besedo vse se hoče pomadjariti. O narodnih šolah — razun madjarskih ni duha ne sluha. Vlada pa z navadnimi šolami (razume se madjarskimi), ni bila še zado-voljna. Dobro vedé, da duhoven je naj bolj v dotiki s prostim ljudstvom, skušala je kakor pred časom rumunske in rusinske klerike, zdaj tudi bosniške kakor une v Budapešto, te v Gran spravi in popolno-ma pomadjariti, pa škof Strossmayer jej je račun prečrtal.

Tu se je zopet pokazalo, da je kato-liška cerkev še najboljša zavetnica narod-

nosti. V Diakovaru je namreč semenišče, lastnina škofa Strossmayera, v katerem se odgojujejo bosniški kleriki. Madjarska vlada je hotela to „gnjezdo slovanske propagande“ razrušiti, pa škof se je obrnil v Rim, in dobil konečno razsodbo, da naj ostanejo kleriki v Diakovaru. Da je ta zmaga proti ogrski vladi še toliko lepša, daroval je Strossmayer to svoje semenišče kot lastnino bosniškej frančiškanski provinciji.

Zdaj bodo padli kakor stekli psi vsi vstavoverci in madjaroni nad „liberalnega“ pa narodnega škofa, ker ne dopušča, da bi se njegovi kleriki pomadjarili v mad-jarskih semeniščih, in potem zatrosili mad-jarsko kulturo po Slavoniji. Ko bi to po-stopanje škofa Strossmayera tudi drugim, posebno v Karlsburgu, Lugosu in Munkaču oči odprlo, da bi ne dopuščali svojih kle-rikov madjariti! To se bo težko zgodilo, kajti vlada že skrbi, da, kakor pri naš vladni, tako unkraj Litave zasedajo škofjske sedeže madjarom vdani moške, da se tim ložeje doseže ponemčevanje in madjaronstvo.

Škof Strossmayer pa je zopet dobil nov venec, ki bo kinčal glavo katoliš-kega narodnega škofa.

DOPISI.

V Gorici, 15. okt. — (Kulturkamp f)
— Kdo ne pozna te besede? Na nemškem, in povsod, kjer se nemško govori, bere in razume, je ta beseda gotovo znana. Pa tudi med nami Slovenci se vpeljuje dejansko to, kar ute-gnemo Kulturkamp f imenovati. Hočete za to dokazov? Evo Vam ga!

„Novega posebnega ne vem Vam pisati, —

nova dekreta, vsled katerih je bilo katoliškim duhovnikom ukazano svetni oblasti naznaniti vse taiste, ki bi velikonočne spovedi ne opravili, kajti potem bi se najlaže spoznalo, kedo se je Luterauom uže udal. Ostre kazni se napovejo za tiste, ki bi prestopali postno cerkveno zapo-ved; nihče ljudskih učiteljev bi očitno ne smel učiti, če po prestani poskušnji nij pripoznan po domačem škofu. Ko bi se kaj tacega danes go-dilo, oj to bi bile jeremijade v krščenem i ne-krščenem Izraelu! I vendar je mnogo dobrega učinila ta strogost. Da se zlu, hudobiji, pre-grehi i neumnostim jezove postavlja, da se ta-kim nesrečnim pritepencem vrata zapahnejo, nij še znamenje robstva. Verige hudobijam, resnici i pravici ravna pot, v tem obstoji prava svoboda. Brezi Ferdinanda bi bile današnje južno-avstrij-ske dežele na mesto škofov gotovo luteranske superintendente imele. Dalje je ostro zapove-dano praznjevati nedelje i praznike, štacune i krčme so morale biti zaprte. Da se ohrani edi-nost i nepopačenost verskih resnic pri razlaganji

kristijanskega nauka, razpošlje Ferdinand vsem fajmoštrom i kuratom katekizme, po kojih so natanjko morali učiti. Da, nadvojvoda Ferdinand bi bil protestantizem popolnoma v naših krajih zatrl, a vojska s Turci ga zavira, stanovi klju-bujejo ter nočejo dati potrebne bojne pomoči.

Naslednik njegov nadvojvoda Karol enako ostro postopa proti protestantom ter prepove vsako očitno luteransko službo božjo, ukaže naj župniki vsako nedeljo z ljudstvom vred molijo apostolsko vero z „dejanjem vere“ vred iz lece ob času sv. maše, koja šega se je še dandanes na deželi ohranila.

V čast našemu plemstvu smo uže omenili, da je v primeri s Kranjskim dobro katoliško ostalo, i da ima mnoge zasluge; da se ljudstvo nij okužilo. S tem, da se v stanovskih skupšči-nah nij rado pečalo s cerkvenimi prašanji; pre-pustile je rajo bogoslovje bogoslovcem. Enako zvesta je bila duhovščina. Prvi slučaj, da se je duhoven s katoliško cerkvijo sprl, nahajamo v Fari blizu Gradiške. Tamošnjega vikarja zatoži

LISTEK.

Luteranstvo na Goriškem.

(A. Lukovlč.)

(Dalje.)

Nadvojvoda Ferdinand, ki je tačas avstrij-sko državo vladal, je dobro sprevidel, kakoršna nevarnost preti svojim preje čisto katoliškim de-želam, dobro je vedel, da bo verski razpor v dednih avstrijskih deželah na kvar narodom, dr-žavi i dinastiji. Z dušo i telom iskren katoli-čan hoče nepoklicanemu vsiljencu siloma zabra-niti, da se tu ne vgnjezdi. Zato razglasi uže 12. marcija 1523. ostre ukaze proti novi veri, ter najpreje prepove uvažanje krivoverskih knjig. To pa le malo zda. Nadvojvoda ostrejšje postopa. Sestavi namreč posebno komisijo, ter jo pošlje po svojih deželah, da bi ošabno predrznost pro-tesantovskih agentov ostro kaznovala. A tudi ta dosta ne more opraviti. Dne 7. in 27. fe-bruarja 1532 razglasita se po naših deželah dva

tako mi je nekdo te dni iz J.... pisal — kakor morda to, da so se te dni učitelji zbrani k posvetovanju v Postojni med seboj stopili ter si kozarce eden drugemu v obraz metali; dva tukajšnja učitelja sta tako pobita po obrazu, da bi človek res mislil, da sta ravno kar iz Hercegovine došla.

Kaj se Vam zdi, ali nisem prav rekel, da se dejansko vpeljuje Kulturkampff med našimi Slovenci, ker se oni tako možko borijo, ki imajo biti, in kakor si marsikdo med njimi domišljuje, tudi so pravi in edini kulturonosci ali Kulturträger naše dobe?

Morebiti ta vest (glejte no! nekdanj smo besedo vest jemali za to, kar Nemce Gewissen, Latinec in Italijanec conscientia, coscienza imenujeta; zdaj pa, v dobi občnega napredka in — zmešnjave — moramo vest za Nachricht vzeti! patientia!) tedaj: morebiti ta vest vsakemu ne bo dopadla? Kaj hočem? Prodam jo, kakor sem jo udobil, mislim tudi, da je gotova resnica, saj a pensà mal non si falla, pravijo naši Goričani; posebno ker živimo v časih, kjer je treba se držati pravila: Quilibet praesumitur malus donec prebetur bonus vse namreč narobe. Naj pa kdo zdaj dokaže laž, to je, da visoko učeni kulturonosci v Postojni niso tako sirovo ravnali, kakor ta moj dopis dopoveduje! Bog bodi nam milostljiv! Kam pridemo s takimi voditelji naše mladine? Naprej, naprej! noter do — brezna!

Dolgo uže Vam nisem za „Glas“ nič pisal, in tu Vam pišem stvari, ktere bi raje zamolčal, kakor pred celim svetom raztrobil. Morebiti utegne vendar kdo tistih, ki imajo v teh rečeh kaj govoriti, kaj bolj oči odpreti, ter spoznati, da smo na „stranputice“ zašli, in da bi bilo treba, to ali ono nazaj na bolje zavrniti, ter spoznati, da tudi naši stari niso bili auf den Kopf gefallen, ako ravno niso bili takosilno visoko učeni, kakor so današnji voditelji naše sedanje mladine. Po sadji se spozna drevo, je li dobro ali slabo. Dixi.

V Gorici 18. oktobra. — (Še enkrat razstava učnih pripomočkov.) — Zadnjič sem nekoliko opisal in naštel razstavljene učne pripomočke in obljubil, da bom nadaljeval. Da tedaj svojo obljubo spolnim, naj častiti bralci ta-le dodatek blagovoljno sprejmo.

gradiščanski glavar, Bernardino di Rabatta, pri oglejskem kapiteljnu, naj pazi nanj, kajti ta noče več po stari šegi krščevati, in pokopavati, da je odpravil slike i kipe iz cerkve, zabranivši njih češčenje. Vikar se odstrani i prva iskra krivoverstva se zaduši leta 1530.

Nemški cesar Maksimilijan II, vladajoč 1564—1576, nij preveč ostro postopal proti Lutheranom; dovolil je luteranskemu plemstvu, da sme v svojih gradovih imeti svoje pridigarje i tudi luteransko službo božjo, toda le za-se, ne pak za prosti narod. Plemenitaši so se teh pridigarjev uže preje posluževali. To vidimo iz tega, da znani ljubljanski korar, Primož Trubar, sicer innogozasluzen za slovensko slovstvo, a na drugej strani fanatičen luteran, leta 1562 pribeži na Goriško ter v Rubijskem gradu pri Gorici oznanuje Lutra. A tudi tu kakor v Ljubljani nijma miru.

(Dalje).

Naštel sem poslednjič šest sob, v katerih je bilo razno blago razstavljeno. Odprla se je pa še sedma, in to ne brez razloga.

Zavodi, v katerih se podučuje ženska mladež, so v Gorici raznoteri. Kār je razstavila dekliška šola mestna, omenil sem že zadnjikrat. So pa še drugi zavodi, in kedo jim bo zameril, da so — horrible dictu — v „pobožnih rokah“, postavim nunske šole, dekliški zavod „Notre Dame“, sirotišnica, ki tudi odgojajo žensko mladino. Vsi ti zavodi niso vedili do petka, ali naj kaj razstavijo, ali ne. Kedo bo rešil to zastavico? Kdor vidi malo za kulise, ve pravi razlog, zakaj so ti zavodi šele v petek in saboto v naglici nekaj reči razstavili. Moj namen pa ni tu ugibati zakaj?, ampak hočem le razstavljene reči nekoliko omeniti.

Smelo rečem, da šole, kakor nunska, „Notre Dame“, prav pošteno odvagajo vsako drugo, z dragim denarjem vstanovljeno in vzdrževano, bodi si tržaško ali goriško, da ne govorim o šolah na deželi.

Iz nunske šole na primer si lahko videl poleg krasnih ročnih del prav praktične reči, in ako si je primerjal z deli drugih šol (ki stanejo lep denar), moral si jim dati prednost. Ako si ogledoval umetna dela iz privatnega zavoda „Notre Dame“, moral si občudovati izvrstno spretnost delalk in učiteljic. En mašni plašč, dve blazini, velum in štola, to je bilo, bodisi glede osnove, bodisi gledé dela kaj umetnega, ravno tako pa so bila navadna ročna dela n. pr. srajca, zablekane reči, nogovice itd. prav vrlc dobro izdelana. V popravljani raztrganih reči odlikovala se je posebno sirotišnica na Gradu, ki je za svoja izvrstna dela že pri dunajski razstavi častno priznanje dobila. Da na kratko rečem, vsi ti zavodi so razumeli „dulce et utile“ tako strinjati, da jim mora vsak nepristransk sodec naj boljše spričevalo dati. Jaz nisem izmed poklicanega sodišča eden, pa svojo misel sem razodel, in tim bolj me bo veselilo, ako se bode moja misel vjemala z razsodbo v to poklicanih sodnikov.

Naj še nekoliko omenim o raznih lepopisnih rečeh ki so bile razstavljene skoraj iz vseh šol na Goriškem. V mojem času je takim pisavam lepopisec Centrih dajal „mittelmässig“, pa tudi „schlecht“, in jaz moram reči, da razun zbirke iz Rihemberka in iz Ogleja, in morda še iz kakih dveh šol če se ne motim, večidel spisi zaslužijo „mittelmässig“, če ne eno ali dve stopinji manj. Ako učitelji in učiteljice slabo pišejo, kedo bo od učencev in učenk tirjal lepo pisavo, in nekateri in nekatere res prav slabo pišejo.

Nemška šola ni nič razstavila, gotovo se jej je taka godila, kakor drugim prej omenjenim zavodom, morda pa tudi ni bilo kaj razstaviti.

Izmed muzikalij naj omenim A. Hribarjevo veliko slovensko mašo, posvečeno Juriju Grabrijanu, dekanu ipavskemu. Bilo je še veliko drugih muzikalij razstavljenih.

Razstava se je končala v ponedelek, obiskovalcev je bilo mnogo in dohodek, namenjen revnim dekletom, ki se želijo pripravljati za učiteljski stan, še precej vgoden.

Iz goriške okolice, 21. oktobra. A. Š. Pri letošnji dež. šolski konferenciji razpravljalo se je tudi o sredstvih, ki pospešujejo hojo v šolo. Sporočevalec o tej točki g. c. k. okrajni šolski nadzornik J. Culot omenil je mej družem,

da hojo v šolo močno pospešujejo dušni pastirji, ako se zanjo zanimivajo, ter jo ljudstvu izpred altarja iz lece gorko priporočujejo, mu razloživši njeni pravi namen. In tajiti se ne dá, da, kjer dušni pastirji na tak način ravnajo, ter svoj glas krepko povzdigujejo proti vsem predsodkom, ki je nekateri goje do šole sedanje dobe, je ljudstvo vse družega mnenja o šoli, ter je ni treba siliti s kaznimi, da svoje otroke vanjo pošilja — pa redno.

Večkrat sem se z enim ali družem učiteljem pogovarjal, ter pozvedoval, kako ta ali uni dušni pastir se do šole in učitelja vede. Po njih izreku morem sklepati, da so sedanji šoli nasprotni dušni pastirji le izjeme, marveč da so sploh vsi zanjo vneti. O tem sem se že večkrat osebno prepričal sem ter tje in minulo nedeljo pa v Solkanu.

Omenjeno nedeljo t. j. 17. t. m. bil sem namreč v Solkanu pri veliki maši. Mej mašo pridigovali so v. č. gospod župnik iz lece, pa veste s čem? O odgoji. Povdarjali so, kako potrebna je prava odgoja v sedanjih časih, ko se vsaki dan vidijo žalostni nasledki slabe in enostranske odgoje, ter priporočali so zavoljo tega starišem šolo prav gorko. Ta pridiga je res vse hvale vredna, in zato mu tudi izkliknem kot šolski prijatelj: „Živili v. č. gospod župnik — le tako naprej!“

Pri tej priliki moram vendar nekaj omeniti. Kedaj že mi je pravil tamkajšni gospod nadučitelj Jug, da v Solkanu napravijo nove orgle, in da se z orglarjem g. Zaninom že pogodujejo. Ko sem pa omenjeno nedeljo po maši poprašal enega in družega, kedaj bodo nove orgle? sem se zelo zavzel slišati, da od teh ni zdaj ne duha ne sluha, dasiravno se je uže nabralo v ta namen lepo svoto, ki jo g. župnik hrani.

Kar morem jaz soditi o sedanjih orgljah, moram reči, da niso še tako slabe, in za kakšno drugo cerkvico bi morda še zadostile; a za veliko farno cerkvo v Solkanu so pa vendar neprimerne in zato prav imajo Solkanci, ako so s temi nezadovoljni ter nove tirjajo.

Gospod župnik! v Vaši fari imate uže nove orgle v Ravnici, Batah in Pevmi, toraj tudi v farni cerkvi napravite jih, pa takšne, da se bodo odlikovale od družih po vikarijatih. Ljudstvo, kar sem spoznal, vse zanje gori — tedaj trdne volje je treba, pa orgle so napravljene, katere bodo pele čast Bogu, Vam in vsem sosesčanom.

Iz Bat, 18. oktobra. (Novi zvonovi.) Včerajšnji dan, praznik posvečevanja vseh cerkev, smo doživeli redko veselje, da smo zaslišali glas novih zvonov, katerih smo že dalj časa željno čakali. Stara zvonova, eden celo od leta 1414, prinešena od podružnice sv. Lovrenca (od tod staro ime naše občine in naše duhovnije: Banjšica sv. Lovrenca — v razloček druge duhovnije: Banjšica sv. Duha) nista več zadovala, odkar sta bila cerkev in stolp popravljeni. Reči moramo, da so naši farmani v dvajsetih letih veliko storili v polepšanje domače cerkve in domače vasi. Napred so prezidali in razširili staro cerkev. Sedanja je dovolj prostorna in okusna, da si prosto, okinčana. Posvečena je k časti sv. križa. Orgle so nove, izdelane po slovečem mojstru. Stari stolp nad glavnim vhodom v cerkev, ki jej je jemal luč in jo v mnogih ozirih kazil, so podrli in novega, na levi strani cerkve, na samem postavili. Močno in veličastno se dviguje samec proti nebu.

Daleč v okolici mu ni enakega. Njegovi vogli so iz rezanega štirivoglatega kamna. Sezidan je v letu 1867. in sicer se prizadevanjem Antona Keber, vik.; Valentina Stanič in Stefana Madon, ključ., pa Bratuž-a župana. Batovci zamorejo ponosni biti, da imajo tak stolp. Prostor pred cerkvijo je velik in snažen, kakor ga le redko kje najdeš. K temu pripomore veliko, da so potok, ki mimo teče, obzidali in pokrili. Speljali so nov vodotok do vasi in sicer ravno k cerkvi, da imajo Batovci zdravo studenčnico. Dodelali so z velikim trudom novo cesto od cerkve do Grgarja, kar je bila silna potreba za naše kraje. Škoda le, da se Lomljani, Kaljani in Banjškarji ne zedinijo in cesto naprej noter do Loma ne speljejo. Stvar bi ne bila tako težka, pa neprecenljive koristi. Le malo več resne volje bi trebalo, pa bi bila cesta v dveh zimah dodelana. Stari farovž se slamnato streho so tudi vsega predelali. Novi je v resnici pripraven in lep.

In vse to je tukajšnja občina storila v dvajsetih letih. Gotovo veliko in v izgled marsikateri fari in občini. Nar več zaslug pri tem pa imajo tedanja vikarja Franc Mozetič in Anton Keber, pa vel. posestnik Valentin Stanič, večletni ključar in večkratni župan. Tem možem imajo Batovci veliko se zahvaliti.

Slednjič so si omislili naši občinarji še nove zvonove. Stvar se je dolgo motala, posebno zaradi velikih stroškov; vendar potreba je bila nujna in je glasno klicala na pomoč. Vlti so bili v tukajšnji livarnici de Polli in Broili-a 6. oktobra, posvečeni 13. t. m. po Nj. prevz. milostlj. knezo-nadškofu. Prvi tehta 18, drugi 12, tretji 6 centov. Kolikor se že zdaj soditi zamore (niso še prav obeseni), bodo izvrstni. Kovanje je pripravil znani samouk iz Oslice pri Cirknem, dober kup pa tudi dobro. Tudi v tej zadevi morajo biti Batovci pri vseji svoji darežljivosti hvaležni previdnosti sedanjega vikarja Ant. Božič-a pa resni volji Val. Staniča, ključ. in And. Bratuša župana. Svečanost omenjeno nedeljo je povikševal primeren slavnostni govor prof. dr. Gabrijevčiča.

Ogled.

Avstrija. V saboto 16. okt. so delegacije sklenile svoje delovanje in svetli cesar se je zahvalil po ministru Andrassy-u za domoljubno delovanje. Govoril je minister Andrassy, predsednik Schmerling in grof Coronini se je predsedniku zahvalil, kakor je v parlamentu običaj. Ravno tako se je godilo v ogrski delegaciji. 19. oktobra ste zbornica poslancev in gosposka zbornica imeli svojo prvo sejo.

Na Ogrskem je minister notranjih zadev raznim uradom razposlal okrožnico, v kateri občine in zasebnike „nagovarja“, naj uloge sodnijam v nobenem drugem jeziku ne pišejo, nego v državnem madjarskem jeziku. Narodnostna postava pa izrečeno pravi, da ima vsak prostost v tistem jeziku uloge oddajati, v katerem se zapisnik piše, t. j. v narodnem. Minister tedaj naravnost tirja ali svetuje, naj se zoper postavno dela. To bo narodno razdraženost le še gojilo in ako minister Tisza narodnosti drugače zadušiti ne ve, naj postavo naravnost odpravi, mamelukov mu ne manjka. Narodnosti naj bi pa toliko krepkeje tirjale in uporabovale svoje pravice.

Zunanje države. Pruski kralj Vilhelm je odpotoval obiskat svojega prijatelja Viktor Emanuela, kralja poštenoviča italijanskega in v ponedeljek sta se sošla v Milanu. Prizor je bil „ginljiv“, kadar sta se objemala in poljubovala! Pričakovali so zaželjenega gosta: kralj Viktor Emanuel, kraljeviči Humbert, Amadej, Tomaž in ministri, mnogo spremstva na obeh straneh. Vojaška banda je zagodla prusko himno „ich bin ein Preusse“ — jaz sem Prus. Kako naglo so spremenili svoje mišljenje Italijani! Avstrijance so pitali z znanimi psovkami, Prusom pa zagodejo „ich bin ein Preusse“. Pojasnilo značajnosti italijanske! Vsi italijanski listi so polni sporočil o slavnostih, ki se godé visokemu gostu na čast. Ni še dolgo, ko so „Nemce“ sprejemali z razbeljenim oljem, kamenjem, strelanjem iz oken, pa kaj se hoče, časi se spremene in italijansko mišljenje tudi.

Na Bavarskem so domoljubi v zbornici sprejeli adresu do kralja in ministerstvo je odstopilo, kralj pa še ni odločil, ali odstop sprejme ali ne. Uradniki, ki so tudi med poslanci, so se izgledno vedli. Drugod bi se kaj takega gotovo ne pripetilo. Eden je v imenu vseh odločno rekel, da imajo pred očmi le poslansko obljubo in ne uradniško in glasovali so proti ministrom. Zbornično zasedanje bo najbrže prenehalo, konservativna stranka pa težko pride do vladanja. Morda bo tudi zbornica razpuščena.

Na Španjskem se vrši boj vedno še pri S. Sebastian-u. Karlisti bombardirajo mesto od več strani, Alfonsovci pa ne morejo obleganim na pomoč priti, ker je morje vedno viharo. Dolgo ne more trajati tak silen boj.

Razne vesti.

— *Sodba dr. J. Bleiweisa o Fr. Povšetovi knjigi „Umni kmetovalec“.* „Novice“ pišejo: Umni kmetovalec — ali splošni poduk, kako obdelovati in zboljšati polje, travnike, vrtove in gozde. Slovenskim kmetom v poduk spisuje France Povšè, vodja slovenskega oddelka deželne kmetijske šole v Gorici. Na svitlo dala družba sv. Mohora v Celovcu. *I. snopič.*

Pod tem naslovom je prof. Povšè, ki že 6 let kot učitelj na deželni Goriški šoli obdeluje praktično polje kmetijstva, na svitlo dal prvi del obširne knjige, ki ima obseči vse vrste zemljiškega gospodarstva.

Pisatelj „umnega kmetovalca“ si je pri tem svojem delu stavil dvojni namen: podučno knjigo namreč v roke dati našim gospodarjem in pa nižim kmetijskim šolam.

Da je pisatelj kos vstreči temu dvojnemu cilju, dejanska priča je 1. snopič knjižice, ki zdaj pred nami leži. Profesor Povšè vé, koga ima podučiti, in kot strokovnjak zadel je pravo mejo: ogibaje se golega empirizma šel je s temeljitim znanstvenim učenjem le tako daleč, da umen gospodar more za njim. Lahko umevno razlaga vse predmete v domačem jeziku, in to kolikor mogoče na kratko, da ne straši učencev svojih z debelo knjigo. Kjer pa je bilo še več razjasnila treba, dal ga je s podobami, ki

povišujejo vrednost knjige in katerih ta snopič šteje 47.

Prvi snopič je razdeljen na 3 poglavja: prvo se suče okoli zemlje, katero kmetovalec obdeluje, drugo okoli rastlinskega življenja, tretje okoli orodja, s katerim se zemlja obdeluje. Vsako poglavje pa je zopet razdeljeno v toliko razdelkov, da gospodar vse izvé, kar mu je vedeti potreba, da postane to, kar kaže naslov te knjige: umen kmetovalec.

In zato pozdravljamo prof. Povšetovo knjigo s tistim veseljem, s katerim čestitamo vsacemu slovenskemu pisatelju, ki pripomaga k napredku kmetijstva, ki je glavni stebel blagostanja naše domovine, kajti revež kakoršnega koli stanú, že po starodavnem pregovoru Rimljanov „pauper ubique jacet“, nima nikjer veljave, in resnično je to, kar je, čeravno sam sloveč vojskovodja, rekel nadvojvoda Karol Avstrijski, da „najlepše zmage so brez ugovora one, ki si jih človeški um pribori od zemlje.“

Dr. Bleiweis.

— *Štipendije.* Monsig. Juri Dobrila, škof Tržaški, vstanovil je, kakor se bere v „Oss. Tr.“ osem stipendij, pet po 100 gl. 80 sl. v srebru, tri po 112 gl. a. v. na leto za učence iz poreško — puljske škofije. Oddajale se bodo te štipendije še le po smrti škofovi.

— *„Ustanak Slavenah u Turskoj“* je naslov zveskom, ki bodo v kratkem začeli izhajati v K. Amat.-evi tiskarni v Trstu po 5 soldov zvezek (8 strani v osmerki s podobami). Te dni se razpošlje oklic na naročbo.

— *Zavoljo spovedne tajnosti v Sibirjo pregnan.* V Podolji na Ruskem je katoliška fara pred kratkim časom doživela prizor, ki je čast delal rimskokatoliški cerkvi. Duhovniija je svojega fajmoštra zopet dobila, ki je bil pred 15 leti v sibirske rudokope obsojen zaradi spovedne tajnosti, zdaj pa po knezu Dondukov-Korsakov-u zopet z vso častjo v službo vmeščen. Dogodek je bil ta-le: Pred 15 leti je v sakristiji svoje cerkve spovedoval nekega človeka. Preden je ta človek iz sakristije šel, spustil je neko obleko na tla. Obleka je bila okrvavljena in lastnina moža, ki je bil vmorjen. Ker se je obleka v sakristiji našla, imeli so jo kot dokaz proti fajmoštru, kterega so pred sodnijo tirali. Eno ime povedati, in rešen bi bil fajmošter suma umora in 15 letne kazni. Ker je pa ime morilčevo le iz spovedi poznal, moral je molčati, in molčal je. Kot morilca so ga odpeljali na 15 let v pregnanstvo v sibirske rudokope. Bog pa je čul nad nedolžnim ter ga rešil. Pravi morilec zbolil in pride na smrtno posteljo. Spomni se nedolžnega fajmoštra v Sibiriji, in v smrtni uri razodene svojo hudobijo. Deželska oblast je slovesno zopet povrnila vso čast nedolžnemu spoznovalcu.

— *Cvet, izrastel na polji nemškega uadovanja.* Te dni nam je prišel v roke nek „zeugnis“, pisan v nemškem jeziku. Da bralci zvedo, kako učeno in visoko nemško v naših hribih pišejo tako imenovana narodna občinska zastopstva, podamo „zeugnis“ od besede do besede. Glasi se: Von Seite der gefertigten Gemeindevorstellung wird bestätigt, das N. N., Sohn der N. aus K. H. N. hat sich durch die ganze Zeit, von seiner Jugend hier, treu, fleissig und ruhig verhalten, überhaupt sehr gut gesittet vorden ist. K... oktober 1875. Bürgermeister:

(Podpis.)

(Škof Strossmayer) je bil od mednarodnega odbora za podporo hercegovinskim in bosenskim revam, ki se je osnoval v Parizu, imenovan za podpredsednika in je položil velikodušni dar 10.000 fl. Hvala in slava!

— *Is Brd*, 21. oktob. piše se nam: — (Birna pa Slovenci v Ločniku in Muši.) — Kakor nam je „Glas“ že naznanil, bodo Nj. prevz. knezo-nadškof sakrament sv. birme delili v nedeljo 24. t. m. v Ločniku, 25. v Muši, 26. v Biljani itd. Pri takih veselih priložnostih predstavljajo dekani in fajmoštri vernim njihovega vikšega pastirja ter jim v domačem jeziku na srce polagajo, ceniti in poslužiti se darov sv. Duha. Kjer farmani le en jezik govorijo, je to lahko; drugače, če so razne narodnosti. V takih razmerah godi se po navadi krivica. Tako biva v fari Ločnik okoli 300 Slovencev na Gra-dišči, ravno tako jih je nekaj tudi pod Mušo. Nekdaj se je radi Slovencev večkratov na leto pri prvi maši slovensko pridigovalo in parkratov tudi o drugih slovesnostih, posebno v Ločniku. Zadnji čas se je skoraj vse to opustilo v veliko dušno škodo Slovencev, ki laškega ne umejo. Kaj pomaga vikšega pastirja farmanom predstavljati, če velik oddelek tega ne razume. Ne le želeti, tudi pravično bi bilo, da o taki priložnosti dušni pastir tudi slovensko nagovori svoje slov. ovčice. Tudi sploh bi morali tamonšnji dušnji pastirji kaj več storiti za ondašnje Slovence. Vemo, da so dobri Slovenci, treba je le malo več energije; posebno se to nadejamo od novega č. g. dekana Košuta, ki ima gotovo srce na pravem mestu.

Poslednje novice. Iz jugoslovan-skega bojišča ni posebnih novic, razun da so Turki tri Avstrijance na avstrijski zemlji umorili in da sta šla dva naša bataljona mejo braniti. — „Pol. Correspondenz“ poroča, da je 200 Turkov zopet srbsko mejo prekoračilo, nekaj hiš požgalo in ljudi pomorilo. Telegrafično je srbska vlada vzkazala svojemu agentu v Carigradu, naj se pri Porti pritoži. — Bavarski kralj ni sprejel odpusta ministrov, marveč jim je toplo zahvalo izrekel, adresne deputacije pa in adrese domoljubne zborove večine ni sprejel.

Domače stvari.

(Došle so ravnokar bukve družbe sv. Mohora), ktere razdaja podpisani č. družb. udom v svojem stanovanji tako zvanem farovži h. št. 34 poleg velike cerkve. Vstreženo mu bo, ako se vsaj v mestu pri sprejetju bukev zadevni goldinar za l. 1876 blagovoljno odrajta.

Matej Pirc, vik. stolne cerkve, dek. poverjenik.

[Za hercegovinske vdove in sirote] darujejo: Vikar in občina v Št. Tomažu 9 gl. — Janez Reja 2 gl. — Iz Pods. J. J. 1 gl.

(Šole) so se začele. V nedeljo gimnazij in realka, v petek vadnica z mašami. Učencev in učenk je veliko. Na novo deklinško pripravljavnicu se je vpisalo nad 80 učenk, med njimi okolo 20 Slovenk.

Umri od 15. do 20. oktobra.

Štefan Bizjak 8 dni, božjast. — Katar Stanta 30 l. srčni mrtud. — Marija Kosec 8 m. božjast. — Joana Peteani 4 l. enterit. — Jo-

žefa Podberšič 6 l. angina. — Jakob Petean 60 l. starost. — Lucija Gugliani 79 l. starost.

Borsni kurzi na Dunaji 21. okt.

Enotni drž. dolg v papirju	69	55
„ „ „ v srebru	74	10
Drž. posojilo leta 1860	110	70
Akcije narodne banke	927	—
Kreditne akcije	205	—
London	113	30
Napoleon d'oro	9	07
Cekini	5	38
Adžjo srebra	104	25

Institutiones historiae eccles.

(Cerkvena zgodovina)

po Vascotti-u spisal
prof. dr. Jan. Hrast

je po prav nizki ceni (za polovico) na prodaj v bogosl. semenišči.

Kdor jo želi, naj se oglasi pri vodstvu vsaj v 8 dneh.

Duhovnom na znanje.

Vsi obrazci za krstne, poročilne in knjige za mrtve, krstni, poročni, in listi za oklice, za cerkvene račune, spovedni in obhajilni listki in vse kar sem spada, dobiva se v latinskem, slovenskem, italijanskem in nemškem jeziku po **POSEBNO ZNIŽANI CENI** v uradni knezo-nadškofijskega ordinarijata v Gorici.

Oznanilo.

Karol Mailing-ova tiskarna ima prav veliko število lepih podob (jeklorcz) na prodaj. Te podobe se prav dobro rabiti dajo mesto mrtvaških listov (Partezettel). Spred je podoba pobožnega zapopadka s črnim okvirom, zadej pa se tiska v slovenskem, italijanskem, nemškem ali latinskem jeziku dotično mrtvaško naznanilo. Cene je prav nizka, skoraj na pol zastonj.

MOLITVE

za sveto leto 1875 s kratkim podukom

še naslov knjižici, ki je prišla v Mailingovi tiskarnici na svetlo in velja:

1 iztis	4. solde
10 iztisov	30 soldov
50 „	1 gl. 25 „
100 „	2 „ — „

Četrtni natis.

Jožef Culot

ulice Raštel h. št. 299.

trgovec z drobnim blagom, galanterijo, potrebščinami za uradnje in za šolo, ima prav veliko zalogo raznega volnenega blaga, kakor: maje, nogovice rokovice, zavrtauce i. t. d. Ravno takó zalogo oljnatih in oljnato-tiskanih podob, ogledala v vsakej velikosti in z lepimi pozlačenimi okviri.

Cena je taka, da se ne boji pri nobeni reči nikake konkurencije.

V pojasnenje

bralcem navajamo nekatero glasovo o

pravem

Wilhelmovem

protiartritičnem protirevmatičnem

kri čistujočem čaju.

Tu so:

Dr. Rust je rekel v javni skupščini o njem: Wilhelmov kričistujoči čaj zasluži ime narodnega zdravila, ker daja na tisuče spričeval o dobrem vspehu pri revmatičnih in gihtičnih boleznih. — Ta čaj je zdravilo, po katerem bogati ravno tako kakor revni rad seže, in gotove pomoči pričakuje, zdravilo, koje najvelavniši zdravniki iz prepričanja priporočajo. — Dr. Röder je pisal v „Medicinische Wochenschrift“ (1871): „Wilhelmov kričistujoči čaj je po medicinskih pravilih prav dobro narejena zmes takih rastlin, ki imajo specifičen vpljiv na kožne bolezni, kadar se vsled razdražene ali odstranjene harmonije med elektriciteto zraka in kože bolečine čutijo, ki so dostokrat nestrpjive.“ — Dvorni svétnik in profesor Oppolzer je rekel v bolnišnici pri postelji gihtičnega: Wilhelmov kričistujoči čaj zasluži več pozornosti, kajti veliko bolnikov, kojim sem na zahtevanje rabo čaja dovolil, se je o vspehu močno hvalilo.“

Svarimo pred ponarejanjem in sleparijo;

Pravi Wilhelmov antiartritični anti-revmatični čaj za čiščenje krvi se dobiva le iz prve mednarodne fabrikacije Wilhelmovega antiartritičnega anti-revmatičnega čaja za čiščenje krvi v Neunkirchen pri Dunaji ali v mojih po časnikih navedenih zalogah.

Zavitek, v 8 obrokov razdeljen, po predpisu zdravnika pripravljen, s podukom v različnih jezicah 1 gl., posebej za kolek in zavoj 10 kr.

Na ugodnost p. n. občinstva se pravi Wilhelmov antiartritični anti-revmatični čaj dobiva v Gorici pri A. Franzoni-u lekarju, v Korminu pri Hermes Codolini-u v Trstu pri Jakob Savallai-i.